

La librería de París

Kerri Maher

**La llibretera
de París**

Traducció d'**Eduard Sepúlveda**

Navona

Primera edició Febrer de 2022

Primera reimpressió Març de 2022

Publicat a Barcelona per Editorial Navona SL

Editorial Navona és una marca registrada de Suma Llibres SL

Aribau 153, 08036 Barcelona

navonaed.com

Direcció editorial Ernest Folch

Edició Xènia Pérez

Disseny gràfic Alex Velasco i Gerard Joan

Maquetació i correcció Moelmo

Paper tripa Oria Ivory

Tipografies Heldane i Studio Feixen Sans

Imatge de coberta Terry Miura

Distribució a Espanya UDL Libros

ISBN 978-84-19179-00-5

Dipòsit legal B 20601-2021

Impressió Romanyà-Valls, Capellades

Imprès a Espanya

Títol original *The Paris Bookseller*

© Kerri Maher, 2022

Tots els drets reservats

© de la present edició: Editorial Navona SL, 2022

© de la traducció: Eduard Sepúlveda Carbó, 2022

Navona dona suport al copyright i a la propietat intel·lectual. El copyright estimula la creativitat, produeix noves veus i crea una cultura dinàmica. Gràcies per confiar en Navona, comprar una edició legal i autoritzada i respectar les lleis del copyright, evitant reproduir, escanejar o distribuir parcialment o totalment qualsevol part d'aquest llibre sense el permís dels titulars. Amb la compra d'aquest llibre, ajuda els autors i Navona a seguir publicant.

Pour mes amis —*propers i llunyans, vells i nous.*
Heu fet possible aquesta història.

*«París és tan i tan bonic que satisfà
una part de tu que als Estats Units
sempre té fam de més.»*

ERNEST HEMINGWAY

Índex

Primera part. 1917-1920	9
Segona part. 1921-1922	133
Tercera part. 1925-1931	237
Quarta part. 1933-1936	347

PRIMERA PART

1917-1920

«La gent famosa no ho és de naixement.
Sempre es comença sent un desconegut.»

ADRIENNE MONNIER

Capítol 1

Era difícil no tenir la sensació que París era *el* lloc.

La Sylvia s'havia passat quinze anys provant de tornar-hi, d'ençà que els Beach hi havien viscut a l'època que el seu pare, Sylvester, havia estat el pastor de l'Església americana del Barri Llatí i ella, una adolescent romàntica que mai no en tenia prou ni de Balzac ni de *cassoulet*. El que més recordava d'aquells anys, el que se n'havia endut al cor quan havien hagut de tornar als Estats Units amb la família, era la sensació que la ciutat brillava amb més força que qualsevol altra que hagués visitat o hagués de visitar mai. Era més que el titillar dels llums de gas que la il·luminaven a les nits, o que la pedra blanca, resplendent i inevitable amb què havia estat construïda en gran part: era l'esclat de vida que bombollejava a cada font, a cada trobada d'estudiants, a cada espectacle de titelles del Jardí de Luxemburg i a cada òpera del Teatre de l'Odéon. Era la manera en què la seva mare espurnejava de vitalitat, llegia llibres i convidava professors, polítics i actors a casa, i els servia plats cars i resplendents a la llum de les espelmes, en sopars amb debats encesos sobre llibres i afers mundials. L'Eleanor Beach deia a les seves tres filles —la Cyprian, la Sylvia i la Holly— que vivien en un lloc únic, el més meravellós de tots, i que canviaria per sempre més el rumb de les seves vides.

Res havia estat igual, ni fer cartells i agafar telèfons i anar porta per porta amb la Cyprian i la Holly i la mare en nom

del Partit Nacionalista de la Dona a Nova York; ni recórrer Europa tota sola, a l'aventura, i delectar-se en les agulles i els empedrats de moltes altres ciutats; ni el seu primer, anhelat petó, amb aquella noia de la seva classe, la Gemma Bradford; ni guanyar-se el reconeixement dels professors que més li agradaven.

Però allà era ara, vivint —semblava mentida!— a la ciutat que li havia robat el cor.

Des de l'allotjament que compartia amb la Cyprian a l'increïblement bonic, si bé ruïnós, Palau Reial, la Sylvia baixà cap al Pont Neuf i creuà a l'altra banda del Sena, aspirant el vent que venia del riu, que li escampava els cabells curts per tota la cara i amenaçava d'apagar-li el cigarret. Es va aturar al mig del pont per mirar cap a l'est i admirar la catedral de Notre Dame, amb les torres gòtiques simètriques flanquejant la ro-sassa i els contraforts, precàriament refinats, la força dels quals encara aconseguia deixar-la sense paraules, de tants segles que feia que suportaven el pes d'aquells murs gegants.

De seguida va ser al Barri Llatí, fent camí per aquells carrerons sinuosos que li eren familiars des dels seus divagars d'adolescència. S'hi va perdre una miqueta, però ja li va anar bé, perquè li va brindar l'oportunitat d'admirar l'església de Saint-Germain-des-Prés i demanar indicacions a una bonica estudiant francesa que prenia un *café crème* en una tauleta de Les Deux Magots. Finalment, es va aturar al número 7 de la Rue de l'Odéon, a l'adreça d'A. Monnier, llibretera.

La façana de la botigueta de la senyora —*ou, peut-être, Mademoiselle?*— Monnier estava pintada d'un gris agradable, amb el nom de la propietària inscrit en lletres gastades sobre els vidres de l'aparador. Va empènyer la porta per obrir-la

i es va sentir el repicar alegre d'una sola campaneta. Entre les lleixes, que arribaven al sostre i estaven generosament plenes de llibres, hi havia tot de gent escampada que llegia i anava repassant llocs. Ara bé, ningú parlava: hi havia un silenci d'església buida. De sobte, li va fer vergonya preguntar el que volia, així que va decidir fer un cop d'ull per la botiga i deixar-ho per més tard.

Es va alegrar d'haver-ho fet, perquè va descobrir unes edicions precioses de les seves novel·les franceses preferides, i va llegir un conte gairebé sencer al darrer número de *Vers et Prose*. Mentre ho feia, la botiga cobrà vida al seu voltant. Els clients anaven comprant i fent sonar la caixa, i van entrar parelles més xerraires que van omplir de so el local.

La Sylvia va treure del prestatge el llibre que havia anat a comprar, juntament amb la revista que s'havia quedat absorta llegint, i va anar cap al taulell amb l'enorme caixa registradora de llautó on una dona imponent, que devia tenir la mateixa edat que ella, somreia amb llavis primis i ulls d'un blau mediterrani. El contrast entre la seva pell, blanca com un colom, i els seus cabells de corb feia impossible no fixar-hi la vista. Va sentir al cap la veu de la Cyprian criticant-li la roba per antiquada, amb aquella faldilla llarga que tocava a terra i la brusa cordada fins a l'últim botó, dues barreres excessivament modestes per a la figura voluptuosa que amagaven. Però a ella, de l'aparença d'aquella dona, li agradava tot. Semblava el tipus de persona amb qui es podia parlar. Hi havia alguna cosa més, també; sentí un impuls irrefrenable d'acariar-li aquella galta tan fina.

—Has trobat... el que et demanava el cor? —li va preguntar la dona en un anglès amb molt d'accent.

El que em demanava el cor? L'apassionament típicament francès de les seves paraules, que havia pronunciat sense gens d'afectació, la va fer somriure. Li va respondre, en francès:

—Sí, tot i que trobo decebedor que hagi endevinat que no soc francesa.

—D'on és? —va demanar-li, aquest cop en francès, fent servir el *vous* formal.

—Dels Estats Units. Darrerament de Princeton, Nova Jersey, a prop de Nova York. Em dic Sylvia, per cert. Sylvia Beach.

La dona picà de mans i s'exclamà:

—*Les États-Unis!* La casa de Benjamin Franklin! Però si és el meu preferit! Soc l'Adrienne Monnier, jo.

La Sylvia va riure: d'alguna manera, tenia tot el sentit del món que aquella noia tan guapa, amb la roba passada de moda, sentís tanta admiració pel qui també era el seu pare fundador preferit. Mademoiselle, i tant; no tenia res de Madame.

—Encantada de conèixer-la, Mademoiselle Monnier. És molt especial, la seva botiga. I a mi també m'agrada Ben Franklin —admeté—. Ha llegit alguna cosa de Hawthorne, però? Thoreau? I *Moby Dick*? És un dels que més m'agraden.

I es van posar a xerrar pels colzes. La Sylvia va aprendre-ho tot sobre quins autors americans estaven traduïts al francès i quins no, i també com era de difícil trobar llibres en anglès, inclús en aquell París tan cosmopolita.

—I, en qualsevol cas —admeté l'Adrienne amb un parpe lleig coqueta, mirant a terra—, el meu anglès no és prou bo per llegir la gran literatura en la seva llengua materna.

—Potser encara no —li assegurà la Sylvia, que sentia com el cor li batejava i se li eixamplava a dins del pit. Hi havia al-

guna cosa entre elles i anava més enllà dels llibres, n'estava segura. Es notava les mans humides només de sentir-ho.

—Aquí tens, Adrienne —entonà una veu melodiosa i encantadora que venia de darrere seu.

Es va girar i va veure un tros de dona, de figura primíssima, coronada amb una cabellera densa i ondulada d'un to ros ro-genc, que anava vestida amb un conjunt similar al de l'Adrienne, però que li quedava completament diferent, tan esvelta com era. Tenia uns dits llargs i prims que es movien airosament, com si la dona que els posseïa no els tingués del tot controlats. Però quan els va posar sobre la mà més petita i plena de l'Adrienne, la Sylvia hi va saber entreveure la intenció, i de seguida va entendre que aquelles dues dones eren amants.

I ella que es pensava que havia estat flirtejant amb l'Adrienne. Ja havien passat al *tu* informal, en lloc del *vous*.

La calidesa i admiració del somriure que l'Adrienne va dirigir a la Suzanne, que ara tenia a la vora, espatlla amb espatlla, li obrí una dolorosa esquerda al cor. Aquelles dues dones tenien alguna cosa, allà, juntes i en aquella botiga. Una cosa que ella feia molt temps que buscava, però que no havia sabut que desitjava —que necessitava!— fins que no l'havia tingut al davant. Podria fer que li passés una cosa com aquella, que li passés a ella? Però, què era aquella «cosa», en qualsevol cas? Tot d'una es va sentir desorientada, com si el que tenia al voltant —la botiga, les dones, els llibres, la remor barítona dels altres clients— li hagués fet perdre peu.

—Suzanne —va dir l'Adrienne—, et presento la nostra nova amiga, la Sylvia Beach, dels Estats Units. Sylvia, ella és la Suzanne Bonnierre, la meva sòcia de negoci.

La Sylvia li va allargar la mà en un gest excessivament efusiu, i a la Suzanne semblà que li feia gràcia estrènyer-li.

—Encantada de conèixer-la, Mademoiselle Beach.

—Sylvia, per favor —va dir ella—. Quina botiga tan fantàstica que teniu. És molt acollidora, fa venir ganes de comprar. I només hi teniu el millor.

Sí que es preguntava, però, per què la Suzanne no estava inclosa al nom de la tenda. Bé, suposà, *Monnier and Bonnierre*: eren i sonaven del tot encantadores, però per molt liberals que fossin a París amb aquells temes, potser hauria estat un pèl massa obvi. Tot just feia un parell de nits, la Cyprian li havia fet posar un vestit pantaló, s'havia engalanat ella mateixa amb un vestit de lluentons i les havia tapades totes dues amb un abric per fer el trajecte en metro fins a un bar que acabava d'obrir a la Rue Edgar-Quinet on la clientela eren exclusivament dones, la meitat de les quals anaven amb monocle i polaines. Vist des de fora, l'establiment semblava un antre qualsevol dels molts que hi havia per allà, amb un tenderol on simplement hi deia BAR, però un cop van ser a dins, la franquesa cridanera del local l'havia incomodat. S'havia dit a ella mateixa que es relaxés i gaudís del fet d'estar vivint en un lloc on podia prosperar un establiment com aquell, un lloc on podia mostrar obertament les seves atraccions i una dona amb gorra i vestit de xeviot podia cantar cançons de Billy Murray; de fet, fins i tot les protegia la llei, perquè les relacions entre gent del mateix sexe havien deixat de ser delictes durant la Revolució Francesa. Però no li agradava sentir-se com una peça de fruita més al mercat. La lectora que duia a dins preferia la tranquil·litat i la subtileza d'*A. Monnier*.

—Ah, gràcies —va respondre la Suzanne—. No he estat mai al teu país, però n’he sentit i llegit un munt de coses meravelloses. Per a França ha estat una autèntica inspiració, ja se sap.

—El meu país potser té coses molt bones, però jo m’alegro de ser aquí i no allà —respongué la Sylvia. El cap li va anar directe a l’augment de la censura d’ençà de l’aprovació de la Llei Comstock i la Llei d’espionatge, la llarga i precària lluita pel sufragi femení i la idea escandalosa de prohibir el consum d’alcohol, que s’estava estenent com la pólvora. Feia l’efecte que, als Estats Units, idees que un dia havien semblat marginals, massa estrambòtiques com per prendre-se-les seriosament, ara havien arrelat; mentre que d’altres de bones i potents, que haurien fet progressar el país cap al nou segle, s’estaven esllanguint.

—Nosaltres també ens alegrem que siguis aquí —digué, exultant, l’Adrienne.

—Vine a la lectura d’aquesta nit! —exclamà la Suzanne—. Els nostres estimats amics Valéry Larbaud i Léon-Paul Fargue hi seran. I en Jules Romains. Els coneixes, aquests escriptors?

—I és clar que els conec! Seria un honor conèixe’ls. —La sola idea li va fer regirar l’estómac. *Jules Romains? Vraiment?* I què se suposava que havia de tenir a dir-li?

—Torna a les vuit. Ja no fem cas dels bombardejos, nosaltres.

Vaja, doncs. No hi va haver manera possible de concentrar-se en el seu assaig sobre Espanya, després d’allò. Asseguda al petit escriptori del Palais, li venia tota l’estona aquella flaire de pols i lavanda que la feia pensar en A. Monnier —la botiga i la dona, totes dues coses—, i no parava d’enfon-

sar el nas a les mànigues de la camisa per trobar-ne la font, però cada cop li era esquivada.

No podia evitar pensar que aquella distracció era un altre senyal que no estava destinada a ser escriptora, malgrat el fet que, després de tot el que havia llegit al llarg de la vida, tothom al seu voltant, des dels seus pares i la seva germana fins a la seva millor amiga, la Carlotta Welles, directament donaven per fet que ho seria.

—Portes un Walt Whitman dins —li solia dir el seu pare cada cop que tornava a casa amb una altra bona nota en una redacció de l'escola—. N'estic convençut.

Però les redaccions no eren poemes, ni novel·les. Quan s'animava a provar d'escriure uns versos o un relat, el resultat era un desastre. Adorava Whitman. Intentar acostar-s'hi, ni que fos remotament —a ell o a Kate Chopin o a qualsevol de les germanes Brontë, posats a dir—, semblava gairebé una ofensa. Tampoc no hi ajudava que, a mesura que s'havia anat fent gran, hagués començat a preferir els autors que trobava que havien continuat amb èxit el llegat de Whitman, declamant sobre el món i sobre ells mateixos de maneres tan sorprenents que de vegades, en acabar alguna de les seves obres, es quedava desperta al llit fins ben entrada la nit, preguntant-se: *Però com s'ho fan? Com s'ho fan per arribar-me tan endins, per aferrar-se'm així a l'ànima i sacsejar-me-la tota?* Li havia passat sobretot amb *El despertar* de Chopin i amb el *Retrat de l'artista adolescent* de James Joyce. Mare meva, només de pensar en aquelles dues novel·les sentia dins seu un girament de desig i d'admiració i de gelosia. L'exquisida honestedat amb què tots dos escrivien sobre els cossos i les seves ànsies, i la culpa i les conseqüències de tals ànsies, fent

servir paraules enfilades en frases inquietants que encarnaven l'essència exacta de les crisis internes dels personatges; tot allò la feia acalorar entre els llençols.

Seria mai capaç d'escriure amb tant coratge, sabent que el seu pare clergue, a qui tant s'estimava, s'ho llegiria tot? Una cosa era que assumís sense dir paraula que fos soltera, inclús potser que fos discretament sàfica —perquè mai l'havia animat a casar-se ni li havia qüestionat mai les amistats femenines que havia tingut, que al capdavant havien cobert tot el ventall de possibilitats, des d'allò purament platònic fins a, en rares ocasions, la més dolorosament íntima de les experiències—, però una altra de molt diferent seria que ella escrivís sobre els seus desitjos amb la mena d'honestedat que admirava en aquella nova manera d'escriure que començava a trobar a les revistes més modernes.

Seria capaç d'escriure sobre els seus anhels més profunds sense reserves, sense trair-se a si mateixa? Podria ajudar a omplir les pàgines de la seva revista preferida, la *Little Review*, que l'editora Margaret Anderson havia tingut l'atreviment de deixar en blanc l'any 1916: havia publicat vint-i-poques pàgines blanques, amb només un editorial on deia que ja no estava disposada a publicar textos que fossin «prou bons»; tot el que publicés hauria de ser autèntic art. Art que refés el món. I ella creia amb tota la seva ànima que la finalitat de l'art era precisament aquella: ésser nou, provocar canvis, alterar ments.

Recordà la resposta de la seva mare al comentari sobre Whitman del seu pare: «O potser serà la propera Elizabeth Cady Stanton.» Per què havien de posar-li el llistó tan alt? Era culpa d'ells que estigués secretament gelosa de l'èxit de la Cyprian com a actriu?

En certa manera, la Cyprian era la raó per la qual eren a París, així que se suposava que havia d'estar-li agraïda. La seva germana tenia un paper recurrent en una pel·lícula setmanal força popular, *Judex*, que era tan coneguda que quan anaven juntes pel carrer sovint les aturaven per demanar-los autògrafs; de tant en tant hi havia algú que n'hi demanava inclús a ella, donant per fet que era alguna mena de jove actriu prometedora que s'havia fet amiga de la rutilant i atractiva estrella. La Sylvia sospirava i pensava en com la relació amb la seva germana petita sempre havia anat així. Encara ara, amb trenta anys, li seguia encenent la sang que la Cyprian pogués tirar de cara bonica per cridar l'atenció de la gent, mentre ella es matava a treballar en biblioteques i escriptoris diversos amb l'esperança que algun dia algú descobrís les seves paraules i les seves idees.

—Sempre són adolescents i nenes petites, però —se solia queixar la Cyprian després d'autografiar un altre tovalló o posagots de cartró—. On són els ducs i altres admiradors acabats?

—Hi són, ja ho saps, germaneta estimada. Són els que t'envien Veuve i Pernod al Ritz. —*I, total, tu només vols l'atenció dels homes pel prestigi que et confereix.* La Cyprian estava més disposada a ajuntar-se amb un home que la Sylvia, que havia promès abstenir-se completament de la idea del matrimoni, inclús d'un matrimoni de conveniència que li donés suport econòmic i també un cert camuflatge. Unir la seva identitat amb la d'un home, encara que en fos un que preferís compar-tir llit amb altres homes, era una idea que no l'atreia gens. Perquè unir-s'hi, s'hi havia fixat, gairebé sempre volia dir deixar-se absorbir. I malgrat que ella era una de les molt poques

persones al món que sabia que la seva germana preferia l'afecte de les dones, a la Cyprian li agradava fer papers que l'afavorissin, i que l'ajudessin a poder permetre's vestits de Chanel i sabates italianes, i així poder satisfer el gust per les coses refinades que havia heretat de la mare.

—Ai, si aconseguís un paper en una obra de teatre, llavors podrien enviar-me flors al camerino... —era el seu lament habitual.

Quan finalment va ser hora de tornar a la Rue de l'Odéon, la Sylvia va agafar el metro i va estar-se mitja hora anant amunt i avall pel pati empedrat del davant del Teatre de l'Odéon al final del carrer, fumant un cigarret rere l'altre i assajant mentalment possibles temes de conversa amb «escriptors famosos», fins que es va dir a si mateixa que s'estava comportant com una burra i va encaminar-se amb decisió cap a la botiga de l'Adrienne.

En el crepuscle estiuenç, els llums del local eren tènues i la conversa animada. L'Adrienne i la Suzanne pul·lulaven per aquí i per allà, servint copes, fent copets a esquenes, incitant rialles. L'Adrienne sobretot: els altres convidats competien per fer-li senyals i aconseguir que els anés a saludar. Enlloc d'allò, ella, una veritable Hèstia dels llibres, estava embrancada en una conversa profunda i seriosa amb un grupet de gent, al mateix temps que la Suzanne presentava la Sylvia a Valéry Larbaud i Jules Romains. Tots dos homes van fer-li dos petons, com si es coneguessin de fes anys.

—La Monnier ens ha parlat molt de tu —la informà en Romains—. Que ets lectora, i que t'agraden els transcendentalistes americans. Em pregunto si també t'agrada Baudelaire, que és del mateix període, però aquí a França.

—Oh, és clar. El *Fleurs du mal* va ser important a les dues bandes de l'Atlàntic —va respondre, gaudint del plaer de rebre l'aprovació de l'altre. Van seguir parlant una estona de literatura del segle dinou, una conversa que fluí i derivà naturalment cap a d'altres sobre novel·les i poesia recents, el final de la guerra i les perspectives de la literatura a França.

Ostres. Potser tant de llegir està donant els seus fruits, finalment.

El pessigolleig d'una mà fregant-li suaument el colze la va fer sobresaltar i vessar una mica de vi de la copa que tenia a la mà. *L'Adrienne*. Va deixar en Larbaud i en Romains i es va girar cap a l'amfitriona, que va somriure i li va fer un petó a cada galta, una salutació a la qual la Sylvia va correspondre, però amb els llavis closos amb més fermesa del compte.

—T'ho estàs passant bé, amiga meva? —I aleshores, sense esperar que la Sylvia respongués, va fixar la vista sobre els dos homes i va dir—: Confio que hauràs estat fent sentir com a casa el nostre nou amic americà, sí?

—I tant, és clar —s'afanyà a assegurar la Sylvia.

—I, per variar, Monnier —digué en Larbaud—, has afegit un tresor més a la fortuna que tens aquí.

Semblava impossible que estiguessin parlant d'ella. O que hagués estat tan nerviosa tot just feia una hora. S'hi sentia comodíssima, allà, com si portés tota la vida passant-s'hi. I, tanmateix, era emocionant com una nova aventura, com una caiguda de cap a allò desconegut.

—No te'm posis vermella, Sylvia! —reia l'Adrienne—. Vaig saber que eres un tresor des del primer instant que et vaig posar els ulls a sobre.

—Bé, la meva germana és actriu, així que em temo que estic força acostumada que el tresor sigui ella.

—Actriu? —En Romain va aixecar una cella—. Alguna pel·lícula on puguem haver-la vist?

—A *Judex*. És un serial, fan passis setmanals.

Els dos homes van esclatar a riure escandalosament, amb els pòmuls vermells del vi que s'havien begut.

—No els facis cas —va dir l'Adrienne, tot donant uns cops juganers al braç d'en Romain, que mirava de recuperar les maneres—. Són uns esnobs de la pitjor mena. A mi el cinema m'agrada molt, i d'obres de teatre també algunes. *Judex* no l'he vista. Potser hauríem d'anar-hi.

Altre cop el *frisson*. Per què els francesos tenien paraules tan bones per a l'atracció?

—Hauríem, sí. A la Cyprian li faria molta il·lusió.

—A la Suzanne li encantarà, també.

La Suzanne. Com me n'havia oblidat?

I, precisament, aquí la tenien. Com invocada per la conversa, va tornar aparèixer amb un petó lleuger, però prolongat, a la galta de l'Adrienne i una salutació generosa i familiar per als senyors: recordatoris que ella era la nouvinguda, la intrusa; que per molt càlidament que la rebessin, res d'allò era realment seu.

